

De fem geografiske dimensioner

Geografforbundets forslag til geografifagets identitet i grundskolen - marts 2024

Hvad	Jorden som bosted og virkeplads for mennesker	Rumlighed	Metoder til lokalisering og brug af skala samt kilder til kobling af grundviden om naturlige kredsløb og humane systemer
Hvordan	Arbejds måder og tankegange	Afdække mønstre	Empiriske undersøgelser Statistiske undersøgelser Kort- og modelbaserede undersøgelser Alm. informationssøgning
		Forandring over tid	
		Sammenhænge	Fortolkning, forståelse og forklaring (modellering) med brug af repræsentationer af data og info samt kobling af grundviden.
Hvorfor	Forstå og forklare hvordan naturforhold, herunder naturlige kredsløb, og humane systemer interagerer og gensidigt påvirker hinanden	Levevilkår	Stillingtagen og handlemuligheder for udvikling af menneskenes levevilkår i jordens forskellige egne i et bæredygtighedsperspektiv

I forbindelse med Geografforbundets jubilæumskonference formulerede Geografforbundet fem dimensioner i faget, nemlig:

- Rumlighed
- Afdække mønstre
- Forandring over tid
- Sammenhænge
- Levevilkår.

Dem har vi i ovenstående matrix sat i relation til undervisningens Hvad, Hvordan og Hvorfor.

Genstandsfeltet er Jorden som boplads for mennesker, herunder viden om naturlige kredsløb og humane systemer, samt hvordan de gensidigt påvirker hinanden – det er klassisk geografisk viden og dertil hørende metoder og kilder til lokalisering og udbredelse. Måden hvorpå denne viden opbygges sker gennem tilegnelse og brug af fagets arbejdsmåder og tankegange, der spænder vidt fra natur- og samfundsvidenskabelige – til kulturgeografiske metoder og måder at tænke på. Det endelige mål med fagets undervisning er at kunne forstå, tage stilling til og handle i forhold til menneskenes levevilkår i et bæredygtighedsperspektiv.

Hvad, Hvordan og hvorfor nuanceres gennem kolonnerne mod højre i matrixen, så det uden at gå for meget i detaljer skulle være muligt at få en ide om hvilken information faget arbejder med, hvordan den processeres til viden og til slut hvad denne viden skal bruges til.

Fra Faghæftet s. 75 (vejledningsdelen) om bæredygtighed:

Bæredygtighed

Begrebet bæredygtighed er et gennemgående tema i geografiundervisningen. Det kan være som en samlet overordnet perspektivering af indholdselementer, eller det kan optræde som en integreret del af et forløb. Det er derfor på sin plads med en afklaring, inden tilrettelæggelsen går i gang. I denne vejledning forstås bæredygtighed som **økologisk, social og økonomisk bæredygtighed**, hvilket er helt på linje med den forståelse af begrebet, der kommer til udtryk gennem verdensmålene (verdensmaalene.dk/fakta/verdensmaalene). De 17 verdensmål kan således med fordel være inspiration til at indgå som elementer i eller være en konkret tematisering af undervisningen. I denne sammenhæng er det af betydning at gøre opmærksom på, at verdensmålene ikke kun drejer sig om at gøre noget i de fattige lande. Verdensmålene gælder for alle lande, og en indsats for indfrielse af dem begynder med os selv.

Skemaet nedenfor kan være en inspiration til at organisere undervisningen om bæredygtig udvikling.

Hvor	Tager vi udgangspunkt i det nære eller det fjerne?
Skala	Arbejder vi lokalt eller globalt?
Tid	Hvad er forhistorien og tidsperspektivet?
Hvem	Er det for den enkelte eller for fællesskabet?
System	Arbejder vi med cirkulære eller lineære systemer?

Fra faghæftet s. 71 (Vejledningsdelen): Kilderne til geografisk viden kan inddeles i fire kategorier: primære, sekundære, tertiære og kvaternære kilder. Sammenhængen mellem undersøgelsestyper og kilder er skitseret i figuren nedenfor og uddybes i det følgende. Empiriske undersøgelser kan fx være spørgeskemaer, et interview, trafiktællinger, registrering af arealanvendelse, en skitse af en jordbundsprofil, en stenbestemmelse på en strand, en

videooptagelse af et kulturmøde eller en registrering af en butiks sortiment af fair trade-varer. Dermed kan vi indkredse både den konkrete fysiske omverden og den sociale omverden som primære kilder til geografisk viden.

Andre systematiserede data i form af statistik, der ikke har været genstand for fortolkning, anses for sekundære kilder til geografisk viden.

Undersøgelser med kort og modeller omfatter afkodning og fortolkning af de informationer og sammenhænge, der er indlejret i disse udtryksformer. Både kort og modeller er blevet til gennem fortolkninger og generaliseringer af forhold i den virkelige verden og kategoriseres derfor som tertiære kilder til geografisk viden.

På lige fod med kort og modeller kan fagtekster og andre fagliggjorte materialer anses som tertiære kilder, idet der er foretaget en udvælgelse og bearbejdning af data og viden mhp. at tydeliggøre bestemte sammenhænge. Over for denne type materialer står ikke fagliggjorte materialer såsom rejsebeskrivelser, reklamer og vidensdeling på sociale medier. Disse kategoriseres som kvaternære kilder. Gennem undersøgelser med medier og ved almindelig informationssøgning møder eleverne således både tertiære og kvaternære geografiske kilder.

Elevernes kildekritiske bevidsthed er således et naturligt element i geografiundervisningen, så de opnår indsigt i, hvordan sikker geografisk viden produceres.

Figur 11: Sammenhængen mellem undersøgelsestyper og kilder

